

SANJA DELAČ FABRIS*, KRUNOSLAV BOROVEC**

Stavovi prema određenim karakteristikama žena u policiji

Sažetak

Rad na temu Stavovi prema određenim karakteristikama žena u policiji temelji se na istraživanju provedenom među policijskim službenicama i službenicima Policijske uprave istarske¹ te pruža uvid u stavove spram policijskih službenica na osnovi rezultata dobivenih terenskim istraživanjem i pregledom relevantne literature.

Cilj istraživanja bio je utvrditi stavove policijskih službenika i službenica prema određenim karakteristikama žena u policiji te razlike u tim stavovima u odnosu na spol ispitanika. Istraživanje je provedeno na uzorku od 291 policijskog službenika oba spola. Anketni upitnik rabljen u svrhu istraživanja sastojao se od tri seta pitanja koja su se odnosila na sociodemografska obilježja, uspješnost policijskih službenica u određenim policijskim poslovima te stavove o motiviranosti, obrazovanosti, stručnosti u postupanju, uspješnosti u zaštiti žena i djece, a u odnosu na policijske službenike. Rezultati empirijskog istraživanja pokazali su da se stavovi policijskih službenica i službenika značajno razlikuju, kao i da su stavovi žena pozitivniji od stavova njihovih muških kolega u odnosu na određene karakteristike žena u policiji.

Naposljetku, rad donosi preporuke za promidžbu žena u policijskoj profesiji te kreiranje podržavajuće organizacijske kulture, s ciljem smanjenja diskriminacije žena unutar policijskog sustava.

Ključne riječi: *rodna (ne)ravnopravnost, žene u policiji, stavovi, rodna diskriminacija, uspješnost.*

* Sanja Delač Fabris, apsolventica, Visoka policijska škola Zagreb.

** Krunoslav Borovec, viši predavač, Visoka policijska škola Zagreb.

¹ Istraživanje je provedeno u okviru izrade završnog rada Sanje Delač Fabris na specijalističkom studiju, na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

UVOD

Pitanje rodne ravnopravnosti žena zastupljeno je u svim aspektima života. Rodna ravnopravnost i ravnopravnost spolova teme su koje su postale važne 70-ih godina prošlog stoljeća, a od tada do danas dodatno su dobile na važnosti te postale pitanja od nacionalnog i međunarodnog značaja.

Iako pitanje rodne ravnopravnosti zaokuplja velik dio istraživača, mali je broj onih čiji interes zaokuplja položaj žena u policiji kao dominantnom muškom sustavu. Da bi se stvorila slika o stavovima muškaraca prema ženama u policiji, bilo je neophodno potrebno provesti istraživanje koje pruža čvrstu, na dokazima utemeljenu podlogu za razvoj i unaprjeđenje rodno osjetljive politike i prakse. Rodna osjetljivost pomaže policijskim organizacijama da budu učinkovitije, uspješnije i odgovornije, a procjene će jasno prikazati probleme i pomoći da se napori usmjere prema ključnim područjima (Montgomery, 2012).

Aspekt spolne podjele rada ključna je karakteristika institucija koje su rodno obilježene (Galić, 2002; Galić, 2011). Kada je riječ o policijskom poslu, najčešće se percipira kao opasan i svojim karakteristikama predodređen jačem, muškom spolu, a za ženu u odori mnogo je predrasuda i krivih percepcija te negativnih stavova. U sociološkom pristupu spolu razmatraju se anatomske i fiziološke razlike koje određuju muška i ženska tijela (Giddens, 2007), kada govore o rodu govore o psihičkim, kulturološkim i društvenim razlikama između muškaraca i žena. Sociolozi često raspravljaju o razlikovanju spola s rodom. Spol se odnosi na fizičke karakteristike tijela, rod se tiče socijalno naučenih oblika ponašanja te stoga spolne i rodne podjele nisu iste. Ako iz ovoga zaključimo da određeni spol ne bi trebao imati prepreka pri rješavanju policijskih poslova i ispunjavanju zadaća, rodna pripadnost bi mogla u tome biti presudna, jer je društveno i kulturno uvjetovana, a društvo se svojih uvjerenja i predrasuda teško oslobađa.

Nekada je policijska služba bila isključivo namijenjena jačem spolu i nazivana muškim zanimanjem. Međutim, s godinama se to promijenilo, kao i sam pristup policije građanima te policija više nije usmjerena isključivo na represiju prema osobama koje se kažnjivo ponašaju. Policijska se služba usmjerava na potrebe građana, na pružanje pomoći i usluga, te postaje sve više senzibilizirana za probleme građana, čemu doprinose žene zbog svog senzibiliteta prema drugima, tako da je policijski posao pod značajnim utjecajem spola (Acker, 1990, prema Davis, 2005).

Iako su deklaracije i konvencije omogućile ulazak ženama u muški posao, pitanje je kako su to njihove muške kolege prihvatile te što oni misle o radu svojih kolegica i samom doprinosu policijskoj službi. Smatraju li ih ravnopravnima u poslovima koje obavljaju i u kolikoj je mjeri prisutna diskriminacija na radnom mjestu te može li se ona uopće izbjeći. Isključimo li predrasude spram žena u policiji koje dolaze od okoline, ostaju predrasude i ogroman broj prepreka te negativnih stavova koji dolaze od strane muških kolega. Okolina, ali i kolege percipiraju žene kao fizički nespремne, nedovoljno agresivne, mentalno slabe, naivne i nesposobne za stjecanje poštovanja građana (Balkin, 1982; Bell, 1988; Charles, 1982; Palombo, 1992, prema Davis, 2005; Martin, 1996).

Policijsko je zanimanje oduvijek bilo gledano kao zanimanje rezervirano za muškarce (Davis, 2005; WPON, 2012; Chu, 2013, prema Balgač 2017). Jedan od razloga ovakvom stavu spram policijskog posla leži i u činjenici da se tradicionalni pristup obavljanju policijskog posla polako napušta te se sve više okreće paradigmama koje policiju definiraju kao javni servis namijenjen potrebama građana u području sigurnosti (Hipp, Rizo, 2010; Borovec, 2013).

Ovakvi stavovi o policijskom poslu kao „muškom“ zanimanju donedavno su možda i mogli pronaći opravdanje, no danas za to više nema nikakvog razloga (Balgač, 2017).

1. PREGLED ISTRAŽIVANJA U PODRUČJU RAVNOPRAVNOSTI ŽENA U POLICIJI

U Hrvatskoj je provedeno relativno malo istraživanja o položaju žena na tržištu rada (Hazi i sur., 2011), rodnoj ravnopravnosti i diskriminaciji (Kerovec, 2003) te općem odnosu javnosti prema različitim oblicima diskriminacije. Većina istraživanja provedena je ciljano o položaju žena na tržištu rada, političkoj participaciji žena, ženama s invaliditetom, seoskim ženama, ženama pripadnicama nacionalnih manjina, kao i različitim aspektima nasilja nad ženama. Iako se radi o području koje ne zaokuplja veći interes istraživača, do sada provedena istraživanja dala su vrijedne rezultate. S druge pak strane, glavnina rodni studija u policijskim organizacijama usredotočene su na novačenje i zadržavanje žena u organizaciji (Montgomery, 2012), dok nekoliko istraživanja propituje stavove muškaraca spram žena policijskih službenica (Chu, 2013, prema Davis 2005). Iako malobrojna, zanimljiva su istraživanja o percepciji javnosti o sposobnostima žena policijskih službenica (Chu, 2013, prema Balgač, 2017).

Kao zajednička teza koja proizlazi iz pregleda dostupne literature može se navesti kako se s vremenom povećao broj žena u policijskim organizacijama, no one su još uvijek značajno podzastupljene. Istraživanja pokazuju kako je 90-ih godina prošlog stoljeća postotak žena u policiji dostigao 10 i više posto i to u demokratski naprednijim društvima (Prenzel, Sinclair, 2013), dok istraživanja novijeg datuma ukazuju na to kako se u većini razvijenih demokracija udio žena policijskih službenica kreće oko 25,0 %, s njihovom znatno manjom prisutnošću na rukovodećim položajima (Prenzel, Sinclair, 2013; Balgač, 2017). Pri podjeli radnih mjesta, ženama se, umjesto rukovodećih mjesta, često dodjeljuju mjesta „kulturno i društveno primjerenija“ poput administrativnih radnih mjesta. Ako obavljaju operativne poslove, njihov se rad odnosi na postupanje sa ženama i djecom, poput maloljetničke delinkvencije, postupanja sa ženama počiniteljima kaznenih djela, zlostavljanom djecom i žrtvama obiteljskog nasilja (Becker i sur., 2012, prema Bagač, 2017). Situacija u Republici Hrvatskoj, vezano za povećanje broja žena policijskih službenica, s godinama se poboljšava. Primjerice, 2009. godine u policiji je bilo zaposleno 13,5 % žena policijskih službenica, 2010. godine 14,7 %, 2012. godine 16,4 %, 2014. godine 17,5 %, u 2015. godini 17,6 %, dok je u siječnju 2018. godine u hrvatskoj policiji bilo zaposleno 18 % policijskih službenica. Taj podatak daleko je ispod udjela karakterističnog za razvijena demokratska društva. Od ukupnog broja zaposlenih na rukovodećim radnim mjestima policijske službenice čine 10,21%, a muškarci 89,79 %, a od ukupno broja zaposlenih u Ministarstvu unutarnjih poslova žene čine 29,61 %, a muškarci 70,39 %².

Radi usporedbe valja istaknuti da je Britansko udruženje žena u policiji (BAWP) provelo istraživanje te donijelo preporuku kako je 35,0 % žena u policiji nužno za primjereni napredak i kulturnu integraciju (Prenze, Sinclair, 2013).

Od samog početka karijere, odnosno od trenutka zapošljavanja u policijskom sustavu pa kroz cijelu karijeru žene se susreću s nizom različitih zapreka i ograničenja. Prema

² Podaci Uprave za pravne poslove i ljudske potencijale, Ministarstva unutarnjih poslova RH, 2017.

istraživanjima najveću prepreku predstavljaju stavovi muških kolega, no pohvalno je kako muškarci sve više prihvaćaju raditi „rame uz rame“ sa ženama (Davis, 2005; Hipp, Rizzo, 2010). Istraživanja provedena u Sjedinjenim Američkim Državama pokazala su kako javnost percipira žene kao sposobne i kompetentne za obavljanje policijskih poslova (Balgač, 2017). Nadalje, istraživanja koja su proveli Hipp i Rizo (2010) dovela su do sljedećih zaključaka: policijske službenice obrazovanije su od svojih kolega te pokazuju superiornije menadžerske vještine, imaju bolje komunikacijske vještine, racionalnije su i opreznije u svom postupanju, a u konačnici pozitivno utječu na muškarce te kod njih povećavaju ovu tendenciju. Policijski službenici koji sa ženama obavljaju ophodnje manje su agresivni, građani se manje pritužuju na postupanje policijskih službenica, a one se manje „upuštaju“ u nedozvoljena ponašanja u službi i izvan službe i vrlo uspješno postupaju sa ženama žrtvama nasilnih kaznenih djela.

Prvo istraživanje provedeno u Republici Hrvatskoj vezano za rodnu ravnopravnost žena unutar policijskog sustava datira iz 2009. godine (SEPCA, 2010). Neki od rezultata tog istraživanja vrlo su interesantni, primjerice, da su žene djelotvornije na poslovima i zadacima koji zahtijevaju komunikativnost, empatičnost, analitičnost, pedantnost i slično, a to su: rad s djecom, građanima, žrtvama nasilja, istraga zločina, prikupljanje informacija, operativno promatranje, pretraga osoba ženskog spola, prevencija, administracija, priprema dokumenta, kontrola prometa i slično. Za razliku od žena, muškarci su uspješniji na poslovima koji traže fizičku snagu, uporabu sredstava prisile, osiguranje javnih skupova visokog rizika, uhićenje počinitelja kaznenih djela koji pružaju otpor, smjenski i noćni rad u interventnim jedinicama, izlaganje ekstremnim temperaturama (zbog bolje termoregulacije) i sl.

U istraživanju koje sveobuhvatno procjenjuje područje rodne osjetljivosti policijske prakse u Republici Hrvatskoj provedenom 2013. godine (Balgač, 2017), dobiveni su rezultati koji pokazuju da najveću razliku između muškaraca i žena u policiji doživljavaju sami muškarci i to posebno dvije kategorije muškaraca: stariji kolege i rukovoditelji. Sljedeća utvrđena kategorija onih koji nalaze razliku između žena i muškaraca u policiji su građani, prvenstveno muškarci te, u konačnici, policijske službenice koje i same doživljavaju razliku na temelju spola. U opisu organizacijske klime u odnosu na žene u policiji utvrđeno je kako značajan dio ispitanica organizacijsku klimu doživljava nepovoljno s obzirom na to da se na žene gleda kao na manje sposobne za policijski posao. Propitujući u kojoj se mjeri negativni stavovi prema ženama u policiji izražavaju izravno, a u kojoj posredno (prikriveno), gotovo sve ispitanice smatraju da su prisutna oba načina izražavanja negativnih stavova. Izravnim smatraju omalovažavanje u komunikaciji, nemogućnost napredovanja i formalne prepreke za razvoj karijere, dok posrednim izražavanjem negativnih stavova prema ženama smatraju protežiranje muškaraca, različite postupke kod raspoređivanja, izolaciju i ogovaranje (tzv. tračevi iza leđa). Žene smatraju da imaju sljedeće jake strane u odnosu na muškarce za policijski posao: empatija, komunikativnost, bolja percepcija i intuicija, organizacijske sposobnosti, privrženost, upornost, mogućnost obavljanja više poslova istovremeno, temeljitost, strpljenje, manja sklonost korupciji, pravednost, praktičnost, bolja obrazovanost, odgovornost te neagresivnost.

Sažimanjem navedenoga može se ustvrditi kako i ova istraživanja u Republici Hrvatskoj u najvećoj mjeri potvrđuju rezultate inozemnih istraživanja o postojanju razlika u stavovima o ženama u policiji utemeljenim na spolu.

2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA, HIPOTEZE I METODE RADA

2.1. Cilj istraživanja

Ciljevi istraživanja o stavovima prema određenim karakteristikama žena u policiji jesu:

1. Utvrditi stavove policijskih službenika i policijskih službenica o određenim karakteristikama žena u policiji;
2. Utvrditi postoje li statistički značajne razlike između policijskih službenica i policijskih službenika u stavovima o određenim karakteristikama žena u policiji.

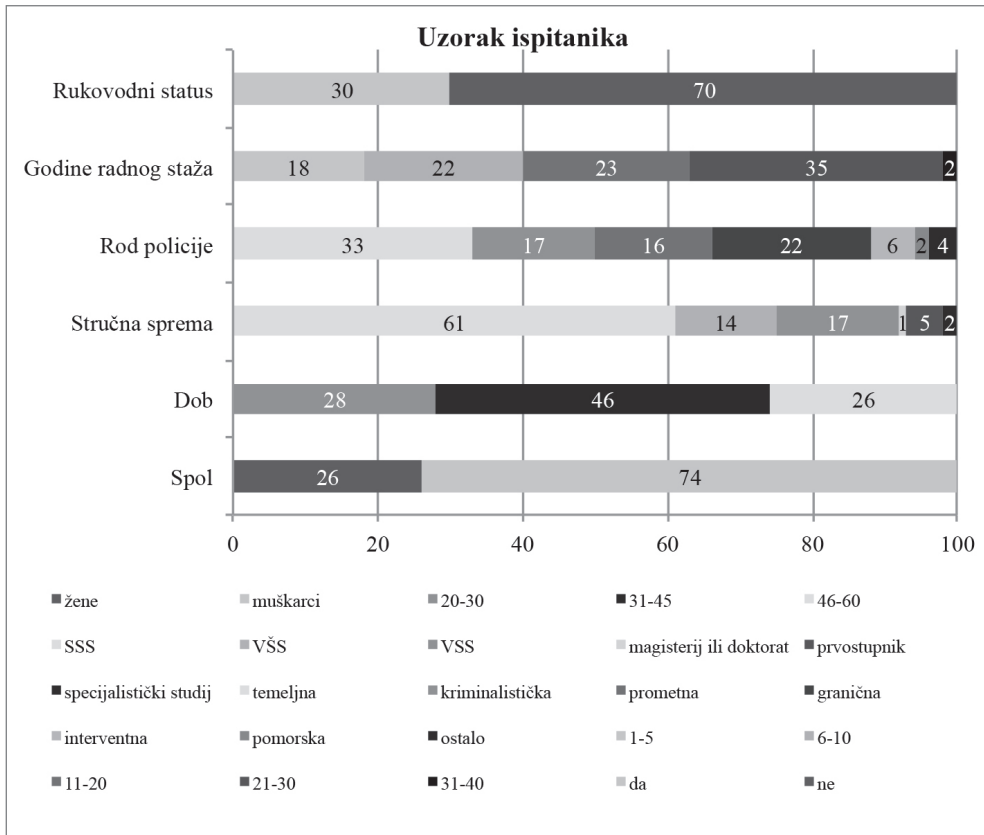
2.2. Hipoteze

U skladu s navedenim ciljevima postavljene su sljedeće hipoteze:

- H0: Nema statistički značajnih razlika između stavova policijskih službenica i policijskih službenica o određenim karakteristikama žena u policiji;
- H1: Postoje statistički značajne razlike između stavova policijskih službenica i policijskih službenica o određenim karakteristikama žena u policiji.

2.3. Opis uzorka

U vrijeme provođenja istraživanja (srpanj i kolovoz 2017. godine) u Policijskoj upravi istarskoj popunjen je upitnik od strane 76 % od ukupnog broja policijskih službenika, a zastupljenost po spolu čini 77 % policijskih službenika i 23 % policijskih službenica. Prema stručnoj spremi, oko 14 % policijskih službenika ima visoku stručnu spremu, 14 % višu stručnu spremu i 72 % srednju stručnu spremu. U poduzorku policijskih službenica visoku stručnu spremu ima njih 23 %, višu stručnu spremu 22 % i 54 % srednju stručnu spremu. Istraživanje je provedeno na uzorku od 291 policijskog službenika (grafikon 1), metodom ankete na stratificiranom uzorku u 11 policijskih postaja Policijske uprave istarske te tri druge ustrojstvene jedinice (interventnoj jedinici policije, sjedištu policijske uprave i u Sektoru kriminalističke policije). Anketiranje ispitanika provodio je educirani anketar metodom *face to face*, tijekom upućivanja policijskih službenica i službenika u službu. Prije početka anketiranja ispitanici su upoznati s ciljem i svrhom istraživanja, kao i sa činjenicom da je anketiranje anonimno i dobrovoljno te da u njemu sudjeluju po vlastitoj volji. Ispitanici su također upoznati s time da se pojedinačni odgovori neće prezentirati već da će u javnoj prezentaciji biti korišteni samo rezultati dobiveni na ukupnom uzorku, kao i da će u svojim ustrojstvenim jedinicama biti upoznati s dobivenim rezultatima.

Grafikon 1: Struktura ispitanika prema sociodemografskim obilježjima

2.4. Anketni upitnik

U istraživanju je korišten upitnik kojim su istraživani stavovi policijskih službenika i policijskih službenica prema određenim karakteristikama žena u policiji.

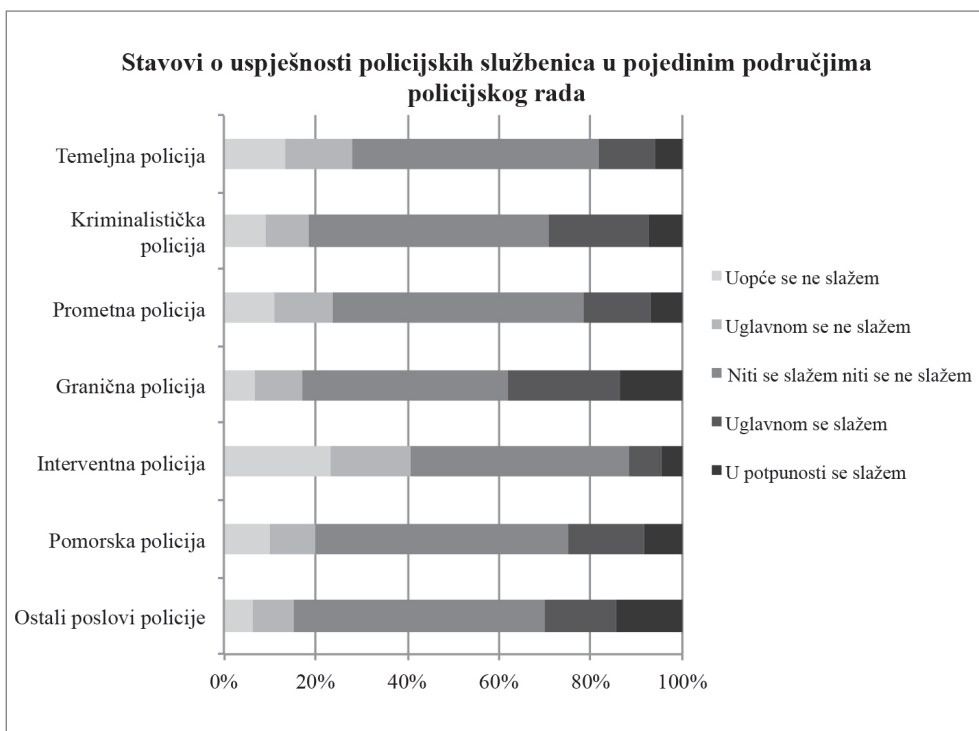
Anketni upitnik sadrži ukupno 35 varijabli. Uz pitanja kojima su prikupljeni sociodemografski podaci, ostala pitanja obuhvaćaju zavisne varijable i odnose se na različite tvrdnje o policijskim službenicima, na izgled policijskih službenica, ponašanje, učinkovitost, uspješnost, suradnju, komunikativnost, pouzdanost, stručnost, obrazovanje, napredovanje i drugo. Odgovori su ponuđeni na skali Likertovog tipa (1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem). Jedna baterija od sedam pitanja odnosi se i na stavove ispitanika o tome u kojoj su vrsti policijskih poslova policijske službenice uspješnije.

3. REZULTATI

Rezultati su prikazani deskriptivnom statistikom za sve varijable mjerene u ovom istraživanju. Uz deskriptivnu analizu dobivenih rezultata, provedena je analiza varijance kako bi se utvrdilo postoje li razlike između policijskih službenica i službenika u stavovima o određenim karakteristikama žena u policiji. U obradi rezultata korišten je statistički program SPSS.

3.1. Stavovi prema uspješnosti žena u obavljanju policijskih poslova

Prvi set pitanja odnosi se na stavove ispitanika o tome koju vrstu policijskih poslova policijske službenice uspješnije obavljaju od svojih muških kolega (grafikon 2). Ispitanicima je ponuđeno šest područja rada policije i ostali poslovi policije.

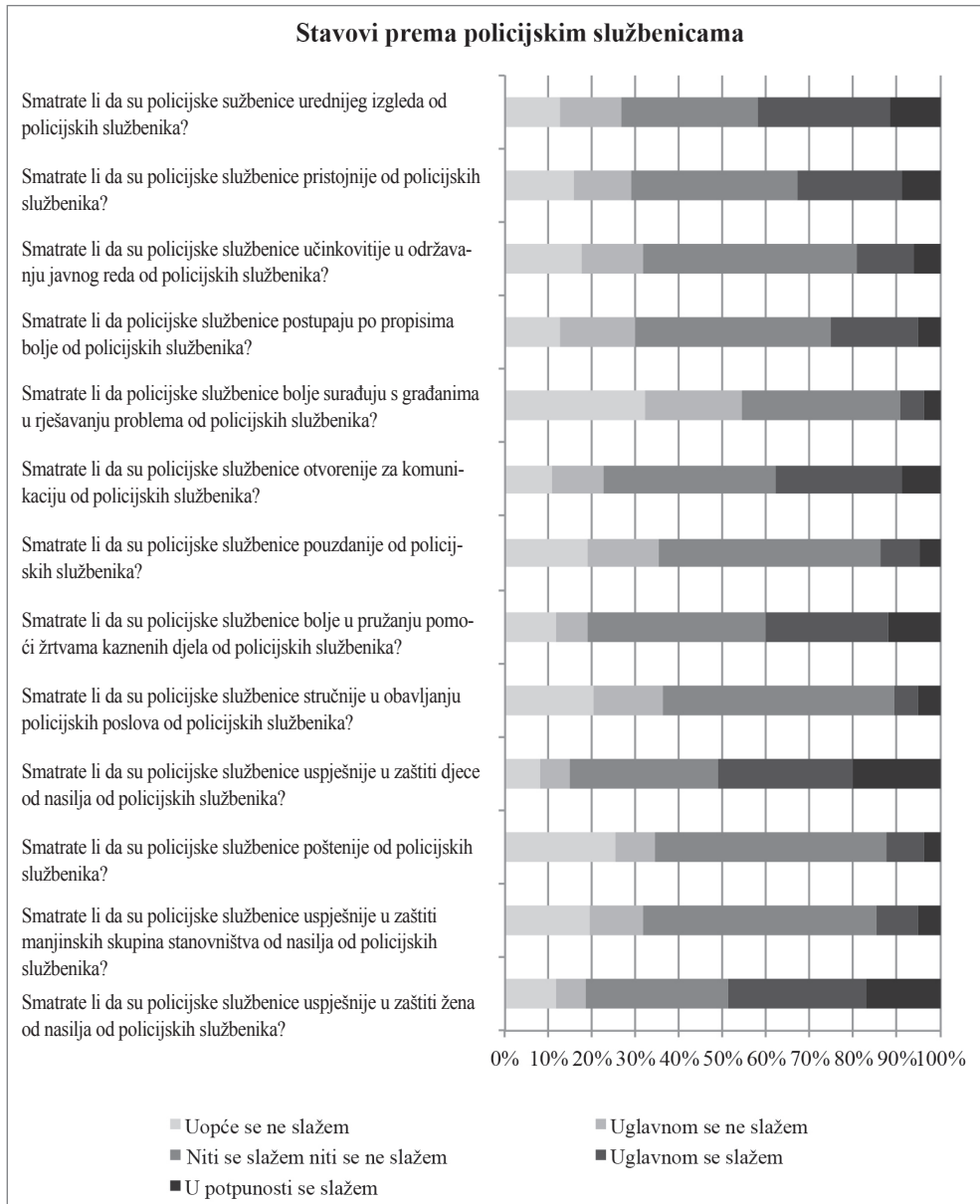

Grafikon 2: Stavovi ispitanika prema uspješnosti policijskih službenica u odnosu na policijske službenike, u pojedinim područjima policijskog rada

Mišljenje većine ispitanika na sva postavljena pitanja u najvećoj mjeri glasi „niti se slažem, niti se ne slažem.“ Međutim, ako promatramo u kojim kategorijama policijskih poslova prevladavaju pozitivni, a u kojima negativni odgovori, onda se može zaključiti da je više pozitivnih odgovora u prilog uspješnosti žena u poslovima granične i kriminalističke policije te ostalim policijskim poslovima, dok je najmanje takvih odgovora u odnosu na poslove interventne policije.

3.2. Stavovi prema policijskim službenicama

U nastavku slijedi drugi set pitanja koji se odnosi na stavove o policijskim službenicama. Skala se sastoji od 23 varijable, a pitanja se odnose na stavove policijskih službenika i službenica prema policijskim službenicama, njihovom izgledu, ponašanju, uspješnosti u radu, komunikaciji, pouzdanosti, stručnosti, komunikativnosti i drugome (grafikon 3 i 4).

Grafikon 3: Stavovi prema policijskim službenicama

Grafikon 4: Stavovi prema policijskim službenicama – drugi dio

Prema rezultatima na ukupnom uzorku možemo zaključiti da se većina ispitanika izjašnjava neutralno i to kod tvrdnji:

- policijske službenice učinkovitije su u održavanju javnog reda od policijskih službenika (49 %),
- policijske službenice pouzdanije su od policijskih službenika (50,5 %),

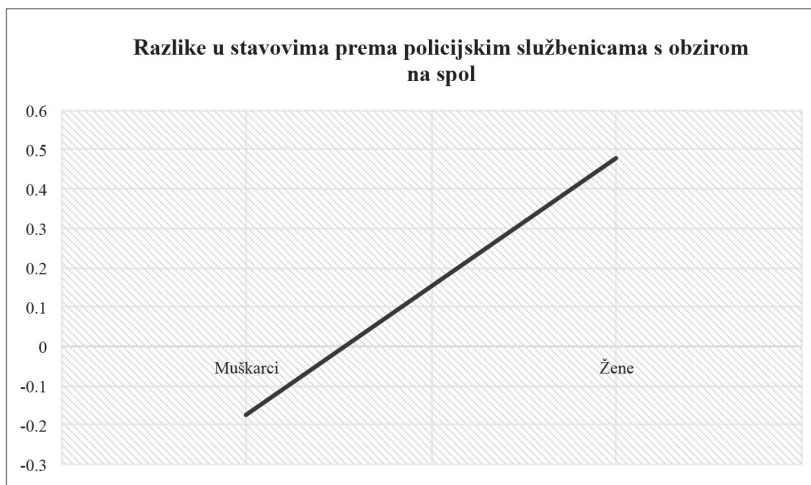
- policijske službenice stručnije su u obavljanju policijskih poslova od policijskih službenika (53,0 %),
- policijske službenice poštenije su od policijskih službenika (56,6 %),
- policijske službenice uspješnije su u zaštiti manjinskih skupina stanovništva od nasilja od policijskih službenika (53,7 %),
- policijske službenice brže reagiraju na problem od policijskih službenika (57,3 %),
- policijske službenice motiviranije su u radu od policijskih službenika (54,0 %),
- policijske službenice obrazovanije su nego policijski službenici te pokazuju superiornije menadžerske vještine (51,8 %).

Pozitivni stavovi s iskazanim relativno najvećim postotkom pozitivnih odgovora odnose se na tvrdnje da su žene policijske službenice: urednijeg izgleda (42,2 %), pristojnijeg ponašanja (33 %), otvorenije za komunikaciju (37,9 %), bolje u pružanju pomoći žrtvama kaznenih djela (40,2 %), bolje u zaštiti djece od nasilja (51,1 %), bolje u zaštiti žena od nasilja (48,9 %), da su racionalnije i opreznije u svom postupanju (30,4 %), da se građani na njih manje pritužuju (35 %), da se policijski službenici u situaciji kod pružanja intervencija zaštitnički ponašaju prema policijskim službenicama (57,0 %) te da se pri dodjeljivanju zahtjevnih i složenih poslova primjećuje razlika u spolu, na način da se posao ne povjerava policijskoj službenici (37,9 %).

Najviše relativno negativnih stavova ispitanici su iskazali na tvrdnjama da su policijske službenice: učinkovitije u održavanju javnog reda (31,8 %), bolje u suradnji s građanima u rješavanju problema (35,9 %), pouzdanije (35,4 %), stručnije (36,2 %), poštenije (34,3 %), uspješnije u zaštiti manjinskih skupina stanovništva (31,5%), brže reagiraju na probleme (36,5 %), motiviranije (34,4 %) te da brže napreduju (31,4 %).

S obzirom na postavljene hipoteze, provedena je i analiza koja je imala za cilj utvrditi razlike u stavovima o određenim karakteristikama **žena u policiji s obzirom na spol ispitanika. Radi utvrđivanja razlike u zavisnim varijablama, u ovom dijelu istraživanja korištena je analiza varijance. U svrhu utvrđivanja razlike među ispitanicima na temelju spola uzorak je podijeljen na dva subuzorka i to uzorak od 215 ispitanika i uzorak od 76 ispitanica.**

Razlike na temelju spola u ukupnom rezultatu na Upitniku za procjenu stavova prema ispitanim karakteristikama **žena u policiji testirane su jednosmjernom analizom varijance (ANOVA) koja je ukazala na statistički značajne razlike među policijskim službenicama i službenicama u odnosu na stavove prema ženama: $F_{(1,267)} = 24,381$; $p < 0,001$.** Pritom žene postižu više rezultate ($M = 0,477$; $SD = 1,02$) u odnosu na muškarce ($M = -0,175$; $SD = 0,93$), kao što se to vidi i na grafičkom prikazu (grafikon 5).

Grafikon 5: Razlike između policijskih službenica i službenika na Upitniku za procjenu stavova prema ženama u policiji

Viši rezultati na Upitniku pokazuju da su stavovi žena spram ženama u policiji pozitivniji u odnosu na stavove njihovih muških kolega.

Uz razlike među ispitanicima koje su utvrđene na cijelom upitniku, istraživanjem su testirane i razlike na pojedinim manifestnim varijablama iz skale stavova o policijskim službenicama, pri čemu je korištena multivarijatna analiza varijance (MANOVA), koja je pokazala statistički značajni učinak spola u rezultatima na pojedinim varijablama ($F = 3,966$; $p < 0,001$). Rezultati multivarijatne analize varijance prikazani su u tablicama 1 i 2.

Tablica 1: Razlike među ispitanicima, na manifestnim varijablama, na temelju spola

Varijable	M		Standardna devijacija		F	P
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
Smatrate li da su policijske službenice urednijeg izgleda od policijskih službenika?	3,005	3,451	0,083	0,139	7,519	0,007
Smatrate li da su policijske službenice pristojnije od policijskih službenika?	2,798	3,211	0,082	0,138	6,625	0,011
Smatrate li da su policijske službenice učinkovitije u održavanju javnog reda od policijskih službenika?	2,611	3,141	0,76	0,127	12,811	0,000
Smatrate li da policijske službenice postupaju po propisima bolje od policijskih službenika?	2,687	3,325	0,071	0,119	23,147	0,000

Smatrate li da policijske službenice bolje surađuju s građanima u rješavanju problema od policijskih službenika?	2,081	2,817	0,073	0,129	26,498	0,000
Smatrate li da su policijske službenice otvorenije za komunikaciju od policijskih službenika?	2,955	3,549	0,075	0,125	16,554	0,000
Smatrate li da su policijske službenice pouzdanije od policijskih službenika?	2,495	3,028	0,073	0,122	14,096	0,000
Smatrate li da su policijske službenice bolje u pružanju pomoći žrtvama kaznenih djela od policijskih službenika?	3,061	3,606	0,078	0,130	12,863	0,000
Smatrate li da su policijske službenice stručnije u obavljanju policijskih poslova od policijskih službenika?	2,439	3,000	0,073	0,122	15,619	0,000
Smatrate li da su policijske službenice uspješnije u zaštiti djece od nasilja od policijskih službenika?	3,369	3,732	0,080	0,134	5,461	0,020
Smatrate li da su policijske službenice poštenije od policijskih službenika?	2,414	2,859	0,074	0,124	9,443	0,002
Smatrate li da su policijske službenice uspješnije u zaštiti manjinskih skupina stanovništva od nasilja od policijskih službenika?	2,571	2,915	0,075	0,126	5,529	0,019
Smatrate li da su policijske službenice uspješnije u zaštiti žena od nasilja od policijskih službenika?	3,182	3,690	0,084	0,140	9,676	0,002
Smatrate li da policijske službenice brže reagiraju na problem od policijskih službenika?	2,414	3,042	0,074	0,124	18,923	0,000

Tablica 2: Razlike među ispitanicima na manifestnim varijablama na temelju spola – drugi dio

Varijable	M		Standardna devijacija		F	P
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene		
Smatrate li da su policijske službenice motiviranije u radu od policijskih službenika?	2,455	2,915	0,070	0,118	11,291	0,001
Smatrate li da su policijske službenice obrazovanije nego policijski službenici te pokazuju superiornije menadžerske vještine?	2,399	2,901	0,074	0,124	12,071	0,001
Smatrate li da policijske službenice imaju bolje komunikacijske vještine nego li policijski službenici?	2,657	3,239	0,079	0,133	14,211	0,000
Smatrate li su policijske službenice racionalnije i opreznije u svom postupanju, a u konačnici pozitivno utječu na muškarce te kod njih povećavaju ovu tendenciju?	2,783	3,549	0,071	0,119	30,446	0,000
Smatrate li da su policijski službenici koji ophodnju obavljaju s policijskim službenicima manje agresivni?	2,697	3,268	0,076	0,127	14,765	0,000
Smatrate li da se građani manje pritužuju na postupanje žena u policiji?	2,985	3,437	0,081	0,135	8,221	0,004
Smatrate li da se žene policijske službenice manje „upuštaju“ u nedozvoljena ponašanja u službi i izvan službe od policijskih službenika?	2,747	3,380	0,080	0,133	16,624	0,000
Smatrate li da policijske službenice brže napreduju u službi od policijskih službenika?	3,268	2,239	0,081	0,135	42,918	0,000
Smatrate li da se u situaciji kod pružanja intervencija policijski službenici zaštitnički ponašaju prema policijskoj službenici?	3,652	3,465	0,075	0,125	1,640	0,201
Smatrate li da pri dodjeljivanju zahtjevnih i kompliciranih poslova dolazi do isticanja razlike u spolu, na način da posao nije povjeren policijskoj službenici?	3,212	3,380	0,048	0,140	1,061	0,304

Na temelju podataka iz tablica 1 i 2 može se zaključiti da statistički značajne razlike između policijskih službenica i službenika postoje na ukupno dvadeset dvije od dvadeset četiri manifestne varijable. Dakle, tvrdnje u kojima se ispitanici ne razlikuju odnose se na zaštitnički odnos policijskih službenika prema službenicama tijekom pružanja intervencija te na isticanje razlike u odnosu na spol pri dodjeljivanju zahtjevnijih i složenijih poslova. Kod ostalih tvrdnji utvrđena je statistički značajna razlika. Srednje vrijednosti pokazuju da gotovo na svim varijablama policijske službenice pokazuju veće vrijednosti. To znači da su stavovi policijskih službenica spram žena unutar policijskog sustava pozitivniji od njihovih muških kolega i to u odnosu na njihovu urednost, pristojnost, postupanje po pravilima, suradnju s građanima, komunikativnost, zaštitu ili pružanje pomoći određenim osjetljivim skupinama, te druga ispitivana područja. Međutim, nasuprot tome, na jednoj varijabli rezultati muških ispitanika viši su i to na tvrdnji koja se odnosi na brže napredovanje žena u policiji u odnosu na muškarce. To znači viši stupanj slaganja kod policijskih službenika, nego kod policijskih službenica s tvrdnjom da žene brže napreduju u policiji.

4. RASPRAVA

Rezultati provedenog istraživanja pružaju uvid u stavove muškaraca i žena u policiji prema određenim karakteristikama policijskih službenica te odgovaraju na pitanje postoje li razlike u stavovima s obzirom na spol ispitanika, kao i na što se te razlike odnose.

Usporedivši dobivene odgovore s prethodno provedenim istraživanjima, potvrđuje se postojanje razlike muških i ženskih pripadnika policijskog sustava i to na način da policijski službenici ne priznaju kvalitete ženama za koje one same smatraju da ih imaju i da ih donose kao novu vrijednost u policijsku organizaciju. Naime, vrlo su rijetka područja u kojima su stavovi muškaraca i žena slični, a još je rjeđe da oni govore u prilog ženama. Uvjerenje da su policijske službenice uspješnije u zaštiti žena i djece, žrtava kaznenih djela, na neki način je i razumljivo zbog regulative unutar policijskog zakonodavstva koja obvezuje da sa ženama koje su žrtve kaznenih djela postupaju policijske službenice, a s djecom posebno osposobljeni službenici iz područja maloljetničke delinkvencije i kaznenopravne zaštite djece i maloljetnika. U tim područjima policijskog rada češće su zastupljene žene od muškaraca, što svakako utječe na dobivene rezultate. Isto potvrđuje istraživanje provedeno od strane Hipp i Rizo (2010) koje nalazi da su policijske službenice vrlo uspješne u postupanju sa ženama žrtvama kaznenih djela, te policijske službenice pokazuju više suosjećanja, brige, strpljenja i razumijevanja nego njihovi muški kolege. Visoki postotak slaganja s tvrdnjom da se muškarci zaštitnički ponašaju prema svojim kolegicama može se objasniti činjenicom da su od prvih ulazaka u policijske redove ženama dodjeljivana „kulturološki i društveno primjerena“ radna mjesta kod obavljanja operativnih poslova (Becker i sur., 2012). U istraživanju provedenom od strane SEPICA-e (2010) ispitanici su suglasni s time da su žene djelotvornije na poslovima i zadacima koji zahtijevaju komunikativnost, empatičnost, analitičnost, pedantnost i slično, a to su: rad s djecom, građanima, žrtvama nasilja, istraživanje zločina, prikupljanje informacija, operativno promatranje, pretraga osoba ženskog spola, prevencija, administracija, priprema dokumenata i slično. Visoki stupanj slaganja s ovim ili sličnim tvrdnjama dobiven je i u ovom istraživanju.

Dva pitanja u anketnom upitniku ne ispituju stavove prema ženama, već stavove prema policijskim službenicima, te njihovom odnosu prema kolegicama prilikom obavljanja službe. Prema ukupnom rezultatu većina ispitanika je stava da se kod pružanja intervencija policijski službenici zaštitnički ponašaju prema policijskim službenicama. Kod pitanja „Jesu li policijski službenici koji obavljaju ophodnju s policijskim službenicama manje agresivni?“, većina ispitanika je neutralna, a oni koji su se opredijelili, daju pretežito odgovor da se uopće ili uglavnom ne slažu, odnosno smatraju da policijski službenici nisu manje agresivni dok obavljaju službu s policijskim službenicama. Rezultati ovog istraživanja mogu se usporediti s prethodno provedenim istraživanjima, npr. Hipp i Rizo (2010) su utvrdili da su muškarci koji ophodnju obavljaju sa ženama manje agresivni. U istraživanju koje je provela Davis (2005) navodi se da se muškarci smatraju tjelesno jačima od žena kada se radi o postupanju u nasilnim situacijama, te su zabrinuti za sigurnost svojih kolegica zbog nedostatka tjelesne snage. To se na neki način pokazalo i u ovom istraživanju jer je većina ispitanika stava o zaštitničkom ponašanju policajaca prema policijskim službenicama zato što ih doživljavaju ranjivijima u opasnim i nasilnim situacijama.

Najmanji udio ispitanika smatra da su policijske službenice motiviranije, pouzdanije, stručnije, poštenije, uspješnije u zaštiti manjinskih skupina stanovništva, kako reagiraju brže na problem od svojih muških kolega, te su obrazovanije i pokazuju superiornije menadžerske vještine od policijskih službenika. To je na određeni način u suprotnosti s istraživanjem Hipp i Rizzo (2010) koji su potvrdili da su žene bolje obrazovane nego muški kolege i pokazuju drugačije stilove rukovođenja koji su primjereniji modernim policijskim organizacijama te su kao rukovoditelji fleksibilnije, proaktivnije i kreativnije nego muškarci.

Veći broj ispitanika kod pitanja o motiviranosti policijskih službenika zauzeo je stav da policijske službenice nisu motiviranije od policijskih službenika. Ovdje valja napomenuti da se nije ispitivala razina motivacije za obavljanje policijskog posla, niti utvrđivala razlika između policijskih službenika i službenica u razini motiviranosti, već stavovi o tome koga ispitanici doživljavaju kao motiviraniju kategoriju zaposlenika – muškarce ili žene. Na motivaciju utječe zadovoljstvo poslom i obrnuto, što znači da nezadovoljni nisu motivirani, odnosno ne rade predano i odgovorno svoj posao (Borovec, Balgač, Karlović, 2011).

Istraživanja su, također, pokazala kako zapošljavanje policijskih službenika (bez obzira na spol) s dobrim komunikacijskim vještinama donosi korist sustavu i zajednici (Hipp i Rizo, 2010). Neke od glavnih prednosti koje su žene donijele u policijski sustav njihove su komunikacijske vještine. Komunikativnost je jedna od prednosti žena u policiji radi koje je manje vjerojatno da će one koristiti prekomjernu silu (Lonsway, 2000, prema Hipp i Rizo, 2010). Navedeno ide u prilog tvrdnji da dobar policajac koristi komunikacijske vještine i u opasnim situacijama i u svakodnevnim susretima s građanima. Provedena istraživanja pretpostavljaju da su žene upravo zbog uspješnije komunikativnosti „dobri policajci“ (Lonsway, 2000, prema Hipp i Rizzo 2010). Ove komunikacijske vještine osobito su važne budući da policijski rad uključuje interakciju sa zajednicom (Lonsway, 2000, prema Hipp i Rizzo 2010). Dok je nekada policijski posao bio isključivo usmjeren ka provođenju zakona i kažnjavanju građana, prekršitelja zakona, taj se tradicionalni pristup obavljanja policijskog posla polako napušta te se sve više okreće modelima rada usmjerenim pružanju usluga građanima i pomaganju u rješavanju njihovih problema pri čemu je najvažnija kvalitetna komunikacija (Hipp, Rizo, 2010; Borovec, 2013). U ovom istraživanju većina ispitanika izjasnila se kao neutralna kod

odgovora na pitanja o otvorenosti žena za komunikaciju i imaju li bolje komunikacijske vještine spram muškaraca u policiji, a nešto već broj ispitanika slaže se da su žene otvorenije za komunikaciju od svojih muških kolega. Isto tako, iako veći udio muških ispitanika smatra da su žene otvorenije za komunikaciju, istovremeno im ne priznaju bolje komunikacijske vještine.

Kada je riječ o boljoj suradnji s građanima u rješavanju problema, većina ispitanika se ne slaže s tvrdnjom da su policijske službenice u tome bolje. Zanimljivo je da čak i mali postotak žena podržava takav stav, odnosno više je onih koje se ne slažu s tom tvrdnjom.

Kod pitanja jesu li policijske službenice racionalnije i opreznije u svom postupanju, prevagnulo je mišljenje da su one racionalnije i opreznije od svojih kolega. Analizom prema spolu, žene su te koje smatraju da su one racionalnije, dok se muškarci uopće ili uglavnom s tom tvrdnjom ne slažu. Prema Hipp i Rizo (2010), policijske službenice su racionalnije i opreznije u svom postupanju, a u konačnici pozitivno utječu na muškarce te kod njih povećavaju ovu tendenciju. Istraživanja su pokazala kako žene racionalnije prosuđuju situacije te se ne oslanjaju isključivo na fizičku snagu kod rješavanja određenih problematičnih situacija.

Rezultati istraživanja potvrđuju stav da se žene manje upuštaju u nedozvoljena ponašanja. Ova činjenica važna je sama po sebi, no važna je i zbog očuvanja slike o policiji u javnosti, kao i kod strategije zapošljavanja jer je cilj svake organizacije da ima veći broj djelatnika koji će posao obavljati na korektan i zakonit način (Balgáč, 2017).

Iako je ovo istraživanje potvrdilo stav muškaraca da žene brže napreduju u policijskom sustavu, prethodno provedena istraživanja potvrdila su da žene sporije napreduju u službi te su uvjeti napredovanja posebno nepovoljni za žene koje zbog majčinstva izbivaju s posla (Balgáč, 2017).

U drugom setu pitanja ispitali su se stavovi o tome koje poslove policijske službenice uspješnije obavljaju od svojih kolega. Iako policijski posao generalno slovi kao opasan, policijski su službenici u nekima od poslova ipak nešto više izloženi. Kako se žene percipira kao krhki i slabiji spol, moglo se pretpostaviti da će izloženiji ispitanici biti stava kako su policijske službenice uspješnije u poslovima koji ne zahtijevaju fizičku snagu i u kojima nisu konstantno izložene opasnostima. Tako najmanji udio ispitanika smatra da su žene uspješne u poslovima temeljne i interventne policije, koji zahtijevaju fizičku snagu, poznavanje boričkih vještina, uporabu sredstava prisile, osiguranje javnih skupova visokog rizika, uhićenje počinitelja kaznenih djela koji pružaju otpor, smjenski i noćni rad, te izlaganje ekstremnim temperaturama. U odnosu na spol, i žene i muškarci smatraju da su u poslovima interventne policije uspješniji muškarci.

Na temelju rezultata istraživanja može se konstatirati da je Hipoteza 1 potvrđena jer je većim dijelom potvrđena razlika u stavovima između policijskih službenica i službenika prema opisanim karakteristikama žena u policiji.

5. ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Ovo istraživanje imalo je za cilj utvrditi trenutno stanje rodne ravnopravnosti unutar policijskog sustava te na temelju njega donijeti konkretne preporuke za unapređenje stanja u ovom području. Istraživanje je provedeno anketiranjem zaposlenika Policijske uprave istarske te nužno ne odražava cjelokupnu sliku unutar hrvatske policije, posebno zato što je provedeno na

relativno malom broju ispitanika, a što mu je jedno od ograničenja. Drugo ograničenje ovog istraživanja jest u tome što korišteni upitnik nije prethodno testiran u smislu utvrđivanja valjanosti i pouzdanosti. No, valja naglasiti da je provedeno istraživanje korisno jer pruža uvid u pitanje stavova prema nekim karakteristikama žena u policiji, što se praktično do sada unutar policijskog sustava kod nas nije istraživalo.

Rezultati provedenog istraživanja unutar policijskog sustava daju zanimljive rezultate. Naime, druga hipoteza kako postoje statistički značajne razlike između stavova policijskih službenika i policijskih službenica prema ženama u policiji, potvrđena je, što se očituje i u rezultatima sličnih istraživanja provedenih u inozemstvu. Stavovi s obzirom na spol policijskih službenika još uvijek se razlikuju, a stavovi policijskih službenica daleko su pozitivniji. Žene su i dalje percipirane kao tjelesno slabiji spol, te proučavajući literaturu, rezultate prethodnih i ovog istraživanja proizlazi da je tjelesna snaga žene jedina prepreka do ostvarivanja pune ravnopravnosti u policijskom sustavu. No, tjelesna snaga nije presudna za kvalitetno obavljanje policijskih poslova, već su to vještine. Vještine koje su potrebne za obavljanje policijskog posla nisu urođene, one se mogu steći ili unaprijediti, te je obveza svakog pojedinca u policijskoj službi, žena i muškaraca, ali i institucije da razvijaju svoje vještine do željenog standarda.

Negativni stavovi prema ženama su prisutni i imaju cijeli niz svojih manifestacija te im je izvorište u tradicionalnom, konzervativnom, društveno i kulturno uvjetovanom razmišljanju i strahu od konkurencije, što dovodi do diskriminacije. Bitno je da žene prepoznaju svoje kvalitete i kompetencije za policijski posao, ali to nikako nije dovoljno jer za uspjeh i potpune rezultate bitna je uloga cijele institucije, te kreiranje podržavajuće organizacijske kulture i promocija žena u policiji koja se treba odvijati i unutar i izvan policijskog sustava.

Muški stavovi prema ženama u policijskom sustavu prepreka su, koju treba prevladati s obzirom na to da živimo u 21. stoljeću. Percipiranje žena kao nedovoljno fizički i mentalno jakih te manje sposobnih za obavljanje policijskih poslova velika je barijera i muškarcima i ženama. Od žene se očekuje da djeluje poput policajca, a pri tome se ponašaju poput dame (Davis, 2005). Žene su primorane ulagati puno više truda da bi one i njihov rad bili cijenjeni. Uz stres koji posao nosi, nepotrebno je da se moraju nositi i s predrasudama svojih kolega kojima jednostavno trebaju biti samo ravnopravan partner u izvršavanju svakodnevnih zadaća. Bespredmetno je raspravljati trebaju li žene raditi u policiji jer je jasno da je doprinos žena u policijskom sustavu nemjerljiv. One donose niz prednosti kao što su senzibilitet i empatija za probleme građana te za osjetljive skupine, žene i djecu. Ženama je potrebno dozvoliti da bez negativnih stavova i predrasuda doprinesu sigurnosti cjelokupne zajednice i društva.

Pitanje rodne ravnopravnosti i u segmentu poticanja pozitivnih stavova treba predstavljati aktivnu politiku unutar policijskog sustava. Bitno je definirati strategiju, postaviti ciljeve i plan aktivnosti te konkretne rokove provedbe. Aktivna provedba takve politike trebala bi uključiti sve dionike sustava, s ciljem stvaranja pozitivne organizacijske klime.

U policijsku praksu potrebno je implementirati nove, suvremene modele policijskog rada i djelovanja, kao što su Policija u zajednici (Borovec, Kutnjak Ivković, 2013; Čajner Mraović, Faber, Volarević, 2003; Champion, Rush, 1997) i Kriminalističko-obavještajni model rada – poslovni model upravljanja policijom (Gonzales, Schofield, Herraiz, 2005; Mastrofski, 2006), koji pružaju puno više prostora za ravnopravnu zastupljenost žena u obavljanju policijskih poslova, koji više nisu samo tradicionalno kontrola i nadzor nad građanima i provedba zakona te primjena represivnih metoda uključujući i sredstva prisile (Balgač, 2017).

LITERATURA

1. Balgač, I. (2017). *Žene u policiji, rodni aspekti policijske prakse u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
2. Becker, J., Bowah Brown, C., Fofana, I. A., Kuranchie, A. (2012). *Freedom through Association: Assessing the Contribution of Female Police Staff Associations to Gender – Sensitive Police Reform in West Africa*. Ottawa: The North-South Institute.
3. Borovec, K. (2017). *Strategija policija u zajednici i njezin utjecaj na strah od kriminala, percepciju kriminaliteta i javnog nereda u Hrvatskoj*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
4. Borovec, K., Balgač, I., Karlović, R. (2011). *Interna komunikacija u Ministarstvu unutarnjih poslova, Procjena zadovoljstva poslom i zadovoljstva internom komunikacijom*, Zagreb, Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska akademija.
5. Borovec, K., Kutnjak Ivković, S. (2013). Croatia. U: Nalla, M., Newman, G. R. (ur.), *Community Policing in Indigenous Communities*. Boca Raton, FL: CRC Press (231. – 246.).
6. Cajner Mraović, I., Faber, V., Volarević, G. (2003). *Strategija djelovanja policija u zajednici*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova.
7. Champion, D. J., Rush, G. E. (1997). *Policing in the Community*. New Jersey: Prentice Hall.
8. Davis, T. A. (2005). *Gender inequality in law enforcement and males' attitudes and perceptions toward women working in law enforcement*. Arlington, TX: University of Texas AT Arlington.
9. Galić, B. (2002). Moć i rod. *Revija za sociologiju*, XXXIII (3-4): 225. – 238.
10. Galić, B. (2011). Žene i rod u suvremenom društvu – značaj „orodnjenog“ rada. *Sociologija i prostor*, 49/189 (1), 25. – 48.
11. Giddens, A. (2007). *Sociologija*, Zagreb: Nakladni zavod Globus.
12. Gonzales, A. R., Schofield, R. B., Herraiz (2005). Intelligence – Led Policing: The new Intelligence Architecture. *New Realities, Law Enforcement in the post – 9/11 Era*. Washington, DC: Bureau of Justice Assistance.
13. Hazl, V., Crnković Pozaić, S., Meštrović, B., Taylor, A. (2011). *Položaj žena na hrvatskom tržištu rada*. Pristupljeno 4. 5. 2018. g. na: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/Polo%C5%BEaj%20%C5%BEena%20na%20tr%C5%BEi%C5%A-1tu%20rada_Sa%C5%BEetak%20studije.pdf
14. Hipp, D., Rizo, J. (2010). Females in policing: Strides and future challenges in a male dominated profession. Honoro project III., pristupljeno 28. 4. 2017. g. na <https://aurora.edu/documents/academics/special-programs/honors/Jenny%20Rizo%20-%20Women%20In%20Policing.pdf>.
15. Kerovec, N. (2003). (Ne)jednakost žena na tržištu rada. *Revija za socijalnu politiku* 10/3, 263. – 282.
16. Martin, S.E. (1996). Doing gender, doing police work: an examination of the barriers to the integration of women officers. *The Australian Institut of Crimi-*

- naology Conference First Australian Women Police Conference*. Sydney. Pristupljeno 15. 1. 2018. na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.520.4955&rep=rep1&type=pdf>
17. Mastrofski, S. D. (2006). *Police Organisation and Management Issues for the Next Decade*. Paper presented at the National Institute of Justice (NIJ) Policing Research Workshop. Planing for the Future, Washington, DC, November 28-29, 2006. Pristupljeno 29. 11. 2017. na: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/218584.pdf>.
 18. Montgomery, R. (2012). *Gender audits in policing organizations*. Prepared for Status of women Canada. Pristupljeno 25. listopada 2017. g. na: <http://www.swc-cfc.gc.ca/rc-cr/gapo-ebop/index-eng.html>.
 19. Prenzel, T., Sinclair, G. (2013). The status of women police officers: *An international review*. *International Journal of Law, Crime and Justice*. Pristupljeno 20. 10. 2017. na <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijlcrj.2012.12.001>.
 20. SEPCA (2010). *Uspostavljanje mreže žena policijskih službenica jugoistočne Europe*: Izvješće o rezultatima istraživanja. Beograd: Publikum.
 21. WPON (2012). *Smjernice za rodno osjetljivu praksu s posebnim osvrtom na privlačenje, odabir i profesionalni razvoj žena u policiji*. Beograd: SESAC.

Summary

Sanja Delač Fabris, Krunoslav Borovec

Attitudes toward specific qualities of Women in the Police

Paper Attitudes toward certain characteristics of women in the Police is based on a survey administered on a sample of male and female police officers of the Istrian Police Administration. Based on the results obtained by field research and relevant literature review the paper provides an insight into the attitudes about women in the police.

The survey was conducted on a sample of 291 female police officers and their male peers. Questionnaire used for the research was consisted of three sets of variables related to sociodemographic features, the efficacy of female police officers in police affairs, and police officers attitudes about motivation, education, professionalism in treatment, success in women and children protection. The aim of the research was to determine the attitudes of female and male police officers towards women in the police and the differences in these attitudes. The results of empirical research have shown that attitudes of police officers under the influence of gender differ significantly, as well as that the attitudes of women are more positive than those of their male peers with regard to certain characteristics of female police officers.

Finally, the paper provides recommendations for promoting women in the police profession and creating supportive organizational culture with the aim of reducing discrimination against women within the police organisation.

Key words: gender (non) equality, women in the police, attitudes, gender discrimination, efficacy.